

שם הוי"ו

פסוק

פרשת בלק

בס"ז

לכה נא ארה לי את העם הזה כב' ו

פעם אחת נשא הגאון רבי יוסף יוזל הורוביץ, הידוע בכינויו "הסבא מנובהרדוק", שיחה בפני תלמידי הישיבה ובתוך הדברים סיפר מעשה שאירע בשמש בית כנסת שניקה בשעת לילה מאוחרת את היכל בית הכנסת. לפתע הבחין השמש בגנב העיר, כשהוא מתגנב בלאט אל בית הכנסת.

1) ויקרא
לפי
עיון

השמש חשש כי הגנב בא לגנוב דבר מה מבית הכנסת, משום כך התחבא מתחת לאחד השולחנות ועקב אחרי מעשיו.

למרבה ההפתעה ניגש הגנב אל ארון הקודש ופתח בבכי ובתחנונים... הטה השמש את אזנו ושמע את הגנב מתחנן: רבונו של עולם! תן לי רוח הקודש!...

למשמע הדברים לא התאפק השמש, יצא ממקום מחבואו, ניגש אל הגנב ואמר: אל נא תירא! רק אני ואתה כאן ואין איש מלבדנו, שמעתי את תפילתך ואני מבקש ממך שתסביר לי במה דברים אמורים?

דע לך - אמר הגנב - שמלאכתי מלאכה קשה ומסוכנת מאין כמוה. לא פעם אני משוטט לילות שלמים בקור ובגשם עד שאני מצליח לפרוץ לבית אחד, שם אני הולך בלאט על קצות אצבעותי כדי שלא אעיר את בעלי הבית והללו יקומו עלי בזרוע נטויה... וכך במשך שעה ארוכה אני מחטט ומחפש אחר דברי עך...

לו היה לי מעט רוח הקודש - סיים הגנב את הסברו - הייתי יודע מיד היכן מונח ארנקו של בעל הבית... היכן אשתו מטמינה את תכשיטיה... כה קלה היתה מלאכתי לו רק זכיתי לרוח הקודש!...

כן הוא גם הנמשל - אמר "הסבא מנובהרדוק" - בלעם זכה למעלה גבוהה עד שהקדוש ברוך הוא שם בפיו דברים והיה מתנבא במעלה כשל משה רבינו! אלא מאי? במקום לנצל את מעלתו הנפלאה הלך בלעם והשכיר עצמו בעבור בצע כסף כדי לקלל את ישראל...

26) הלאו כן באו כאלו ענין שיהיה...

2) Gutes

The Name of the Parsha

- Why should a Parsha of the Torah be named after Balak, a wicked anti-Semite, who sought to eliminate the Jewish people (God forbid)?
- A number of positive insights can be learned from the name of our Parsha:
- "He looked into the Torah and created the world" (Zohar II 161b). Being that the Torah is the blueprint of creation it follows that even the lowest and most debased aspects of the world are included in the Torah. Thus, a whole Parsha of the Torah is named "Balak," indicating that the existence of even the most wicked inhabitants of the world are included in the Torah's overall plan for this world.
- Furthermore, the Torah brings to light that, ultimately, evil only exists in order to be transformed into good - as it is written in Proverbs, "God has made all things for Himself, even the wicked on the day of evil" (16:4), on which the Alter Rebbe explains, "The wicked man will repent from his evil and turn his evil into 'day'" (Tanpa, ch. 27). Thus Balak, as he is written in the Torah, represents the good that will eventually arise from people such as Balak, when they are transformed to goodness.
- This is also the inner meaning why the promise of Mashiach's coming appears in the Torah here in Parshas Balak (41:17), because with the Redemption we will witness the complete transformation of the non-Jewish nations to actually assist the Jewish people.
- Often, the two Parshiyos of Chukas and Balak are read together on one Shabbos. At first glance, the themes of these two Parshiyos appear to be diametrically opposed: "Chukas," meaning "supra-rational law," represents the highest level of Torah observance, where a person loyally follows God's commands even when they make no sense to him; whereas Balak represents the wicked motives of a debased anti-semitic, contrary to God's wishes.
- However, based on the above explanation that Balak represents the transformation of evil to good, it follows that the two Parshiyos of Chukas and Balak actually correspond to the two paths of serving God: that of the righteous (Chukas) and that of the ba'al teshuvah (Balak).
- Based on Likutei Sichos vol. 23, pp. 170-1. Sichas Shabbos Parshas Balak 5740 and Chukas-Balak 5742)

4

פרשת בלק

ק"ק
וה'ד"ק
24/1
11/18

ואיתא בעב"ק כי בלק ובלעם היו מכשפים, וכן בלק הי' במעשה ובלעם הי' נוחו כפיו, ופי' האמרי נועם דלכן קרא בלק לבלעם, כי ידע כי במעשה כיסוף א"א לו להחנכו על בני ישראל, כי יש להם כח השגת, ויהי אמרו חז"ל כסנהדרין (ספ"ה) דבעלת אוב לא עניית בשנת, כי נכח השגת מתבטלים מעשה כשפים, ומביא רמז על זה מה שאמרו בספר יצירה כי המליך אות חיי"ו וברא בו את השגת, כי חיי"ו עולה בגימט' כיסוף, להורות || כי בשנת מתבטל כח הכיסוף, ולכן ידע בלק

הגה מה שאין הכשפים שולטים בשנת יש לבאר עפי"ד הגמ' בחולין ז: "היה איתתא דהוה קא מהדרא למישקל עפרא מחותיה כרעיה דרבי חנינא אמר לה שקולי לא מסחייעא מילתיך אין עוד מלבדו כחיב והאמר רבי יוחנן למה נקרא שמן כשפים שמכחיסין פמליא של מעלה שאני ר' חנינא דנפישא וכותיה", ובספר אור גדליהו לאאמ"ו

וללה"ה על פורים מבאר, דלכאורה מתחיל הגמ' דאין עוד מלבדו ואין לכשפים כח כלל, ואח"כ אומר דשאני ר' חנינא דנפיש וכותי', משמע דיש לכשפים כח. רק מבאר שם כי ענין כשפים הוא כח שגרא הקב"ה בעולם להכחיש פמליא של מעלה לאותן המאמינים בסדר המקרה, עמלק הוא מקרה והוא ראש המכשפים, כמו שבי' רש"י עה"פ בחר לנו אנשים דעמלק מכשפין היו, והכל חלוי כפי אמונת האדם, מי שמאמין דאין עוד מלבדו יודע כי הקב"ה ברא העולם ואין מקרה כלל, והוא דבוק בהפנימיות של העולם אין לכשפים שהם נריאה של דמיון ושוא שייכות לאדם כזה, אבל מי שיש לו ספיקות באמונה ואין האמונה בהירות אללו, עליו יכולין כוחות של כשפים לשלוט, כי נתן הקב"ה כח לכשפים להיות שולטים בעולם השוא הזה לאותן הדייקים בהשקר של העולם. ור' חנינא מגלה לנו הגמ' "נפיש וכותי" היינו כי האמונה באין עוד מלבדו אללו הי' בשלימות, הי' זך בלי שום שמרים, וממילא עליו לא היו הכשפים יכולים לשלוט.

אח השגת, וכי לדעת כי אני הי' מקדשכם, ולכן בשנת קודש נעשים עדים על הצורא יתברך. נמלא כי בשנת נמנרר אלל האדם האין עוד מלבדו, האדם מכיר כי אחת מחי' אח כולם והכל נברא ע"י הצורא ית', וממילא אין לכשפים שליטה בשנת. שנת הוא ז"ך פעמים הו"ה כי בשנת נעשה הידיעה של האדם זך כי הקב"ה מהוה את הכל, ושהקב"ה הוא הי' הוה והי'.

בלק ידע כי בני ישראל הדייקים בשנת, כל השבוע מושפע מהשגת, דור המדבר הי' כל השבוע שלהם קשור להשגת, כי נכח השגת ירד המן והיו דייקים בשנת כל שגת ימי המעשה, וממילא לא שלטה בהם כשפים כל השבוע. ולכן שלה לבלעם, ומרמו האמרי נועם כי בלק זן נפיר עם בלעם עולה בגימטריא שנת, נכח בלעם להחננד לשנת, יש להוסיף כי בלעם בחשבון מונס"ך עולה בגימט' שנת, ור"ה בלק שינא בלעם עם כיסוף נכח הפה, וע"י זה יהי' ניכולתו לשלוט על בני ישראל, כי השגיחה בשנת היא במעשה ועי"ז מתבטלים כיסוף בעולם העשי', אבל נכח הדיבור חשב בלק שיכול לשלוט עליהם.

בלק ידע כי בני ישראל הדייקים בשנת, כל השבוע מושפע מהשגת, דור המדבר הי' כל השבוע שלהם קשור להשגת, כי נכח השגת ירד המן והיו דייקים בשנת כל שגת ימי המעשה, וממילא לא שלטה בהם כשפים כל השבוע. ולכן שלה לבלעם, ומרמו האמרי נועם כי בלק זן נפיר עם בלעם עולה בגימטריא שנת, נכח בלעם להחננד לשנת, יש להוסיף כי בלעם בחשבון מונס"ך עולה בגימט' שנת, ור"ה בלק שינא בלעם עם כיסוף נכח הפה, וע"י זה יהי' ניכולתו לשלוט על בני ישראל, כי השגיחה בשנת היא במעשה ועי"ז מתבטלים כיסוף בעולם העשי', אבל נכח הדיבור חשב בלק שיכול לשלוט עליהם.

כל השבוע נימי המעשה האדם הוא חן העלמא דסקרא המביא האדם לידי שגתה, אבל בנזא שנת קידש הרג האדם נעשה עד על מעשה נראשית, כי בשנת קידש נתמלא האדם חמנה ביה, נעדיה כחיב אי' ראה אז ידע, ואומר השפ"א העדות של יהודי על הצורה ית' היא ממה דבי' אחת הראה לדעת, ראוי וגם ידיעה כי אין מלבדו, וניה הכח הם עדים על הצורא, בשנת קידש באים לידי ידיעה וראי', כדכ' ראו כי הי' נתן לכח

אמר לא ידע כי בני ישראל שימרים את השנת גם בדיבור, כדכ' "ודבר דבר", שלא יהא דיבורך של שנת דיבורך של חול, וממילא גם לבלעם אין כח לשלוט על בני ישראל. בספר החניא איתא כי פנימיות השגיחה של שנת הוא השגיחה בדיבור, חז"ל שם "וגם יזהר מאד שלא לשוח שום שיחה בלתי חיי". בהיות מודעת זאת ליי"ח כי בכל

(4)
כע

26

31

(12)

וישלח מלאכים אל בלעם בן בער פתורה וכו' הנה עם יצא ממצרים
הנה כסה את עין הארץ וכו' (כב:ה)

6

נע
הט
ה

5

הנה בלק הדגיש דעם ישראל יצא ממצרים בלשון עבר אבל בלעם החזיר
פעמיים 'א-ל מוציאם ממצרים כתועפות ראם לו' והיינו בלשון הווה
וכן להלן א-ל מוציאו ממצרים (כד:ה) בלשון הווה וצ"ב שינוי הלשון.
והובא בשם הגאון רמ"פ זצ"ל דבלק חשב דכלל ישראל מתנהגים ככל
אומות העולם ולא איכפת להם מה שקרה להם קודם שנעשו לעם אבל
בלעם הבין דזה טעות לגמרי דכנה וכמה מצות יש בישראל דחלויים
בזכירת יציאת מצרים והכלל ישראל אי אפשר להם להשטט מזכירת יצ"מ.
וזהו לעולם להם בהוה ולא בעבר. ובשם האדמו"ר מהרי"ד מבלזא זצ"ל
שמעתי דהנה בלק חשב דמה שעזר הקב"ה לישראל לצאת ממצרים היינו
משום דהיו צדיקים והיו משועבדים ללא עולה ישלהם ולכן עזר להם
הקב"ה ויצאו לחירות אבל כעת לאחר שחטאו כמה פעמים במדבר וביחוד
לאחר מעשה העגל אין הקב"ה מוכן לעזור להם וכנקל תוכל לקללם אבל
בלעם אמר לו אתה טועה לגמרי דגם כשהיו כמצרים היו משוקעים במי"ט
שערי טומאה ואפילו על הים טען שרו של ים הללו והללו עובדי ע"ז
ומ"מ הושיעם השם וא"כ אתה מדבר שטויות כיון שקל מוציאם ממצרים
לעולם אפילו כשאנם ראויים א"כ אין לך לחלוח כי אני יכול לקללם
מבלי דעם ה' עת"ד. והנה הנביא צוה לישראל יעמי זכר נא מה יעץ בלק
מלך מואב ומה ענה לו בלעם בן בעור מן השטים ועד הגלגל למען דעת
צדקת ה' ע"כ. וא"כ אנו לעולם זוכרים דאע"פ דנאמר ואל-זועם בכל
יום באותן הימים שבלעם השתדל נגד ישראל באותן הימים לא כעס בכלל
ולא ה' בלעם יכול לפעול מאומה ואע"פ שכתבו התוס' דהי' יכול לפעול
באותו רגע או משום דכיון דהתחיל ה' יכול לגמור או משום דהי' יכול
לומר מלה אחת כלם וזה מספיק ומ"מ בגלל צדקת השם לא יכול לפעול
מאומה זולת בעצת פעור.

המלות יש פנימיות וחילוניות וחילוניות מהשנת
הוא שניתה מעשיה גשמיים כמו ששנת ה'
מעשות שמים וארץ גשמיים. ופנימית השנת
היא הכוונה נחפלת השנת ובח"ת לדבקה
בה' אחד כמ"ש שנת לה' חלקין וזו היא בחי'
זכור. ובחי' שמור בפנימיות היא השניתה
מדיבורים גשמיים כמו ששנת ה' מיו"ד
מאמרות שנברא בהם שמים וארץ גשמיים,
וממילא נכה מה ששוכנים בני' דביבור שנת,
אז אין לבלעם כח ושליטה נגד בני ישראל.

והנראה בזה להסביר דבאמת לא הצליח כלל אף דהשתדל בכמה אופנים
ובכמה מקומות כענין אפס קצהו תראה ולכה"פ קצת מהעם
תוכל לקלל וכן שינוי מקום ומ"מ לא הועיל לו אפילו מה שנאמר וישח
אל המדבר פניו ותרגם אונקלוס ושווי לקבל עגלא דעבידו ישראל
כמדברא. ואפילו זכירת חטא העגל לא הועיל, ובארתי דהנה כתיב ילא
יכוא עמוני ומואבי בקהל ד' על דבר וכו' ואשר שכר את בלעם לקללך
וכו' ולא אבה ה' לשמוע אל בלעם ויהפך את הקללה לברכה כי אהבן
ה' א-לקיך וקשה דמהיכי חיתי ישמע ה' אל בלעם דצ"ל ולא אבה ה'
אלא דכיון דהתחיל בחטאים והזכיר העגל יתכן דישמע השם ע"כ אמר
כי אהבן ד' א-לקיך דזהו טעותו של בלעם דאהבת השם לכלל ישראל
אינו תלוי בקיום המצות אלא היא אהבה שאינה תלוי' בשום דבר שבעולם
אלא אהבה מוחלטת וממילא לא תועיל שום דבר להפריד בין הדבקים
ולכן לא יכול בלעם לפעול מאומה, אלא לגרום החטא.

ע'ן אלק' / 6

רבי יוסי בן קסא . פגע אמה קטני סבלה פתחה יקגע פי אדם אהר וכן
לי שלום והתרתיו לו שלום . אמר לי רבי מאינה קיום אהר . אפדתיו לו
סעור נדונה של חכמים ושל סופרים אני . אמר לי רבי רעיה שקדתי
עמט במקומט ואני אהר קה אלה אלפים דינרי יהב ואקניב טובות וכו' וכו'
אמרתי לו . אם אתה נותן לי כך כסף תהב ואקניב טובות וכו' וכו'
אני דר אקא במקום תיקה . וכן פתוב בספר תהלים על ידו דיה פתר
ישראל (ת"י ד"ט) טוב לי תורת פיה מאדפי קרב וכו' . ולא עיה אקא
שבשעת פסדתו של ארבו . אין מכוין לו דאקב . לא קקב ולא קב ולא אקניב
טובות ומרגעיות . אלא תיקה ובעשים טובים בתיב . שנאמר (ת"י ד"ט)
פתתלכה תנה איתך בשכבת השמור עליה ובעצות היא השמירה .
פתתלכה תנה איתך בעולם הנה בשכבת השמור עליה . קבתי וכו' וכו'
היא השמירה . לעולם רבא . ואומר (ת"י ד"ט) לי תכבת ותי תכבת נאם יהיה

3

(8) אמת ירוק

(9) קיוק אתה יר אמת

ואמרתי לו (גם) אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות איני דר אלא במקום תורה (ט)

ובפרשה בלק, כשאמר בלעם לשלוחיו של בלק (גם) אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' (פ' בלק, כ"ד י"ג) פירש"י, למדנו שנפשו רחבה וחומד ממון ה', עכ"ל. ר"ל ממה שאמר אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב. ולכאורה קשה כמשנה זו. שאמר רבי יוסי להאישי שדיבר עמו, גם אם אתה נותן לי כל כסף וזהב שבעולם, ובודאי לא הו' רבי יוסי חומד ממון ואם כן, מה ראי לדרוש לשון כזה על בלעם לגנאי.

אבל אפשר לפרש בפשיטות. דהבדל גדול ועיקרי בין המאמרים האלה, והוא עפ"י מש"כ חוקרי תכונת נפש האדם ביחס התאוה, כי מסבצו להתאות רק לדבר שיש אפשרות להשיגו באיזה אופן שהוא, אבל דבר שהוא בכלל מן הנמנע להשיג וכל צל אפשרות להשיגו אין — אותו דבר לא יתאוה כלל, ואם גם הוא מוציא מפיו האוה זה, הוא רק כמו מן השפה ולחוץ וכמפליג בדברים בעלמא, אבל לכו' כל עמו לזה.

ולכן ברבי יוסי במשנה כאן שאמר, אפילו אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, דבר שאי אפשר גם לחשוב על השגתו, נודאי לא חשב בתמימות, הו' רק כמפליג בדברים.

ולא כן בכלעם, שאמר, אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב, אעפ"י שהוא גזומא, אבל בכל זאת הוא דבר שאפשר להיות במציאות ולהשיגו, ובפרט ע"י מלך כבלק, לכן אפשר, כי באמת ובתם לבו אמר זה, וגם חשב שאפשר ישתדל בלק למלא זה, ומבואר שהי' חומד ממון.

ועוד אפשר לחלק בין המאמרים בהבדל אמת מאד, דכאן אמר האיש המדבר אל רבי יוסי שיתן לו אלף אלפים דנרי זהב כדי שילך עמו למקומו, ועל זה השיב לו רבי יוסי, כי לא רק אלף אלפים דינרים, כמו שאמרת, לא אקה, עבור זה שתציע לי אך גם כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם לא אקה, והרי זה תשובה מעין הדברים שהציע לו האיש.

אבל בכלעם, הן בלק לא הציע לו כסף וגם לא הזכיר לו כל ענין כסף, כי אם אמר לו כבוד אכבדך (כ"ב י"ו), ועוד שם (כ"ד י"א) אמר לו כבוד אכבדך, והי' לו לבלעם להשיב מעין דבריו, מעין ההצעה שהציע לו, מענין כבוד, והי' לו לומר, אפילו אם יכבדני בכבוד מלכים וכדומה מבטאים המורים על רגשי כבוד נעלה, אך הוא לא השיב לו מכל זה, כי אם זכר לו ענין כסף וזהב, דבר שאינו כלל מענין ההצעה, ומתבאר מזה, שחומד ממון הי', וביטא מה שברוחו ותאות נפשו, כדרך בני אדם שדבר החביב להם ביותר רגיל על לשונם.

וכעין מקור נאמן להמדה הנכונה להשיב מעין הדברים הנשמעים מהמדבר שכנגדו — מקור כזה מבואר מפורש בגמרא ביצה (כ' ב'), בענין מחלוקת בית שמאי ובית הלל אם מותר לסמוך על קרבן שמביאים ביו"ט, דעת בית הלל להיתר דעת בית שמאי לאיסור, ומסופר בגמרא, שפעם אחת מצא תלמיד ב"ש לתלמיד כ"ה שהביא קרבן לעזרה ביו"ט וסמך עליו, ואמר לו תלמיד ב"ש, מה זו סמיכה? (כלומר, למה באת לסמוך הלא אסור לסמוך ביו"ט, לדעת רבו ב"ש), והשיב לו תלמיד ב"ה, מה זו שתיקה?

ועל זה אמרו בגמרא, אמר אביי, הלכך האי זורנא מרבנן דאמר לי חברי' מילתא (בקפידא) לא ליהדר לי' ספי ממאי דאמר לי' הוא, דאיהו (תלמיד בית שמאי) אמר לי' (לתלמיד בית הלל) מה זו סמיכה, השיב לו היא מה זו שתיקה, וכעין הערה זו במס' סוטה (י' ב'), יהודה בהכר בישר בהכר בישרוהו, היא הדיע ליעקב מאבדן יוסף בלשון "הכר" (הכר נא הכתנות בנך היא, פ' וישב), ובלשון "הכר" בישרה איתו תמר (הכר נא למי החיתמת (שם), וע' מש"כ בזה בספרנו תוספת ברכה.

ועוד כזה בכ"ב (ט"ז א') איוב בסערה דיבר ובסערה השיבוהו, כלומר, הוא אכר אשר בסערה יושפני (איוב ט' י"ז) בהסבה להקב"ה, (הלשון יושפני באירו יכתתני, מלשון הוא יושפך ראש ואתה תשיפנו עקב (פ' בראשית) ותרגים ואכית אותי (להעגל) טחון (פ' עקב) תרגמי ושפית יתי'), וכתוב שם (ל"ה א') ועז ה' את איוב מן הסערה.

וכן במ"ר פרשה וילך, במאמר הקב"ה למשה, הן קרבו ימך למית, אכר לי' הקב"ה בשעה ששלחתיך לגאיל את ישראל ממצרים, אמרת לי, והן לא יאמינו לי, לפיכך אני אימר "הן" קרבו ימך למות, כלומר, בלשון הן תחת הן, וע' מש"כ בתוספת ברכה שם בפ' וילך, בבואר הדבר.

כ"ב, י"ח, אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה'.

אם נדקדק נראה שיש שינוי לשון בין מאמרו של בלעם למאמרו של רבי יוסי בן קסמא במסכת אבות [פ"ו מ"ט] אמרתי לי בני אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות איני דר אלא במקום חורה, והיינו משום שבלעם נתן מדה וגבול להחלטתו, כי אולי אם יתן לו בלק שני כחים מלאים כסף וזהב, או אולי יותר מזה, אז ישתלם לו לעבור את פי ה', אבל רבי יוסי בן קסמא הדגיש שאפילו אם תתן לי את כל העושר שבעולם אעפ"כ איני דר אלא במקום חורה, ודרו"ק.

(L)

וכעין זה פירשנו במשלי (כ"ו ה') ענה כטיל כאולתו פן יהיה חכם בעיניו (ואיירי בעניני תורה. שבת ל' ב'). והלשון כאולתו אינו מבואר ברחבה וכמו אינו מכוון לענין, אך הכונה, שתענה לו רק בשיעור שיספיק להרס את אולת שאלתו. ולא יותר. ומפרש, דמדון הי' שלא לענות לו כלל. אך פן יהיה חכם בעיניו שיחשוב, כי רבה חכמתו עד שלא חדע בה להשיב. לכן תשיבנו. אבל רק במדה שתבטל אולת מחשבתו. ולא יותר.

10
סע

12) תורת רמב"ם ז"ל

והנה אנתנו אומרים בכל יום בערב: "אהבת עולם וכו', על-כן ה' אלקינו בשכבנו ובקומנו נשיח בחקיק ונשמח בדברי-תורתך וכו', פי הם חיינו וכו'".
 אנו מזכירין שני שמות הקדושים ונשמח בדברי-תורתו. ואיה השמחה שלנו? אם פאמת אנו שמחים בדברי-תורתו מפני שהם חיינו — הנה לו לאדם לפעל בעצמו, כשהוא רואה שכבית אינו יכול להשיג לידי ידיעת-התורה פראוי, לפע לעיר אחרת על איזה שנה להשיג ידיעת איזה מסכתות. כמו שמצוי לאנשים לפע אפלו למדינות רחוקות ולספן בעצמו בשביל איזה גרגרי-כסף שמקנה להשיג שם, ואפלו הוא יכול על-פי הדחק לזון מנקסיו מעט כביתו, אפלו הכי נוסע לשם, מפני שכביתו אינו מקנה שיגיע לאיזה מעלה ממעלת עשיר או על כל פנים מבעלי-פתים הגבוהים; ואף שהוא ספק אצלו אם יצליח שם, אף-על-פי-כן הוא מספן בנפשו לפע על ימים ונהרות על כמה שנים. ואלו בשביל התורה, שבאמת הם חיי נפשו, כמו שאומר ומודה בעצמו פי הוא חיי, כמו שאומר בכל יום "פי הם חיינו", וכדכתיב בתורה (דברים ל, כ) "כי הוא חייך", אינו פועל בעצמו לפע אפלו על מעט מן השנים בשביל השגת התורה. ובאמת הוא מקרא מפרש בתורה (שם פסוק יג) "לא-מעבר לים הוא לאמר מי יעבר-לנו וגו'", ואמרו חז"ל ועירונו שאפלו היא מעבר לים אתה צריך לחזר אחריה.

ויהברש את אהונו (כב כא). פרש"י אמר הקב"ה רשע כבר קדמך אברהם אביהם

וכו'. לכאורה לא מובן הכוונה מה לנו לזה אם קדם אברהם לתברש בעצמו. ונראה לענ"ד שהקב"ה תובע מהאדם שיעסוק בתורה ובמצוות כמו שדרך האדם לעסוק לצרכיו, כדאיאת בקרא (משלי ב ד) אם תבקשנה ככסף וגו' אז תבין יראה ה', ולכן אם נמצא שהדור עוסקים לצרכיהם ביותר מכפי שהורגלו סתם בני אדם, יש טענה על כל אדם שיעסוק בתורה ובמצוות אף באופן זה, שהוא יותר מכפי שהיו תובעים מהאדם עד עתה, ויהיה ממילא ח"ו קטרוג על ישראל שאינם עוסקים בכח זה. וזהו מה שמבארין בדברי יעקב ולא למדתי ממעשיו שעוסק לצרכיו וגם לדבר עבירה לעשות בכחות אלו לעבודת השי"ת. ולכן נתחכם בלעם הרשע — שכנס קטרוגים על ישראל — להתבנות והתבוש בעצמו. שלכן יתבע הקב"ה משבאל שג"כ יעבדו את השי"ת אף כשיצטרכו להתבנות, וחשב שזה ליכא מי שנחבזה על דברי תורה, וכן להודרו כ"כ לעמוד בבוקר, ואמר הקב"ה רשע כבר קדמך אברהם שהוא נודבר בבוקר ונתבנה בעצמו לכבוד קונו ומצותיו אף קודם שהראית שאתה מודרו ומתבנה לצרכיך ולאיסורים, וליכא שום קטרוג עליהם, רק אתה הרשעת, ותענש גם בעד זה שכ"כ היית רוצה לעבור על רצון השי"ת. וא"כ הוא למוד מהקב"ה שהסכים לזה, שהרי הוצרך לזה שקדמו אברהם, שבל"ז היה ח"ו קטרוג, ולכן אם אנו רואים איד מוסרים נפשם על צרכיהם ואיסורים, נדע שבאופן זה יתבע הקב"ה ממנו שנתחייב לעשות בעסק התורה ומצות השי"ת.

11
סע
12

6

11

16

21

26

31

13) תורה ז"ל

הערה: ובאמת מאד אפלא על בעלי-הבתים. שאין מצוי אצלם בצעירים לילך לבית-המדרש ללמד תורה אפלו כשיש להם פנאי. ואשאל אותם שאלה אחת: אפלו לפי שיטת הצירוף שכל היום הוא שיך לו, הלאו ידוע לכל מנהג כל ישראל, שכשהוא בעיר הולך לבית-המדרש להתפלל, ואחר התפלה לומד פרק משניות וכדומה, וזהו מצד הצירוף-טוב לצרכי-נפשו, ואחר-כך הולך לביתו לעסק בעסקיו לצרכי-גופו, ומכל-מקום לפרקים נודמן שצריך לנסע קדם אור הבקר בשביל איזה עסק, ומרשה לעצמו לבטל תפלה בצבור וגם השעור של משניות שלו, ולפעמים נמשך זה כמה ימים, הגם שהוא שיך לנפש מכל-מקום בשביל שהוא נחוץ מאד לגוף ונכנס בחוץ תחום הנפש ולוקח שלו, ולמה לא יודמן להפך גס-פן, על-כל-פנים בעת שיש לו פנאי בצעירים, לילך לבית-המדרש ללמד תורה? והפתוב אומר (משלי ט, ה) "לכו לחמו בלחמי ושחו ביני מסכתי", ואמרו חז"ל (עין חגיגה יד ע"א) 'לחם' אלו הלכות, 'יין' אלו אגדות. ורוצה לומר: אכלו לחמכם שיה עם לחמי; אבל לא להעדיפו על לחמי.

ושחו ביני מסכתי, הינו, שחו יינכם שיה עם ייני. ובאמת הרוצה לנשר דרכיו צריך להתנהג בעת שהוא מקרץ לבטל העת הקבוע לתורה, שיהיה אצלו כמו הלואה שמחויב לפרעו אחר-כך ולהשלים שעור שנחסר לו בעת שנסע מביתו. וכזה איתא בגמרא (ערובין סה ע"א): רב אחא בר יעקב ייף ביממא ופרע בליליא, אמר: אינן אגיד-יומא אנן, רצה לומר, כמו השכיר-יום שמבטל איזה שעות הוא מטל עליו חוב להשלים, ובעונותינו הרבים יש כמה אנשים שאין חוששין לזה, ונשאר הסדר משניות שלהם חסר פרקים בכמה מקומות, ונרגישו בזה לבסוף בעת שירדשו דבר זה ממנו למעלה ויאמרו לו יעמד וערך מקרא שקרית וערך משנה ששנית, כמו שאמרו חז"ל.

1

שהוא רק להרבות זמן בעיני בעיה — וכמו שאמרו (שיר השירים רבה א, כה): אין אישה מתקשטת אלא לבעלה — כן היה רק מתגבורת התאוה. אבל "ואתם הדבקתם" — זבוקים מצד השכל, כי השכל גורר על התאוה ומי אסור בתאוה כנפש ישראל — "סוגה בשושנים" (שיר השירים ג, ג) — לכן קבר משה ממפר על עון פטור כמו שאמרו סוף מרח קבא

14
ענין
תורה

דסוטה (יד, א) משום שמי הוא כמשה אשר התגבר שכלו עד כי בטלו כוחותיו המתאווים ויפרכו מן האשה.

והנה בעגל צוה משה אל שבט לוי שיהרגו "איש את אחיו וכו'" (שמות לב, כז דברים לג, ט). לא כן בבעל פעור"י, כי אז כבר הוקדשו לשם יתברך ולעבודת המשכן. ואם יקאו בעובדי הבעל המה כנוגעים"י, שיאמרו שעבור עצמם עושים כן שאם אין מקדש אין לני זבח, ולא יהיה קידוש השם מזה"י. לא כן בעגל, שאז היו במעלתם כשאר העם, והכל אמרו דרך לשם שמים כווננו. וכאומר (דברים לג, ט) "האומר לאביו (ולאמו...) לא הכיר ואה בניו לא ידע) כי שמרו אמרתך וכו'" ויתכן שמשום זה בפנחס שלא נתכהו"י, ומאה מיתות, ולא קנאה אחת"י, שאחיו כהנים והוא

לא נתכהו. ואם כן החרג הטבעי יחסוך אשר יתבטל מעלת כהונה, לכן עשייתו היתה לשם שמים. וזה אשר אמר (להלן כה, יג) "אשר קנא לאלקיו" — לשמו יתברך בלבד.

וזאת התשובה שהשיב השם יתברך לדוד [בשמואל (ב, ז, ח)]: "אני לקחתך מן הנוה מאחר הצאו (להיות נגיד על ישראל, פסוק ט... ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים אשר בארץ)". ולפיכך, אם תבנה הבית, יאמרו שזה לחוק ממלכתך ולהגדיל שמך בשם קדוש מקיים הדת, ולא לשם שמים"י. אכן (פסוק יב) "זרעך אחריך... והכינותי את ממלכתו (פסוק יג) הוא יבנה בית לשמי" — ויאמרו כולם שהוא לשם שמים, דלהחזיק"י המשרה בידו אינו צריך. שהוא ירושה אצלו.

ונמה שהקדמתי לך יתבאר שענין המשיח אינו נתלה במשפטי הכוכבים ושוט פנים. וכבר עמד אהד ממשכילינו בארץ אנדלוס ועשה קץ מצד נילאנת הכוכבים, וגזר שהמשיח יראה בשנה פלונית, ולא היה בחכמינו ונחסידינו אהד שלא כהה' דעתו, והלאהור' כמה שעשה, והוכיחו תוכחה וזולה. והמציאות עשתה בו יותר ויותר מאשר עשינו אנחנו, כי בעת עינו שיראה המשיח - יצא המורד" בארץ המערב, וזאת חרפה גדולה לנעלי דעת זו. ואילם הצריכנו" לזה כלו - חזק הגלות עלינו, והנטבע עלי חבל יתלה".

לפי"י, אחינו, עמדו על עמדם, חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה, וכן חזקו קצתכם את קצתכם, וקבעו בנפשותיכם אמונת זה המצפה", ויגורו יצלה, חזקו ידים וברכים כושלות אמצו. ודעי שה' כבר

כמה הנצמדים לבעל פעור. במתינתא תנא: כעמד על ידי אישה, ואילו (דברים ד, ד) "ואתם הדבקם בה' אלהיכם" — דבוקים ממש [סנהדרין סו, א"ו]. הענין, דהנו בגמרא עירובין סו, ב — "אדם מכס" (ויקרא א, א) — ולא כולכם, פרט למומר"י ("מכס" — כסס חילקתי ולא באומות) "מן הבהמה" — להביא בני אדם הדומין לבהמה. ככאן אמרו:

מקבלים קרבנות מפישי ישראל (כדי שיחזרו בתשובה, חזק מן המומר...). הענין, דתאוה יש לבהמה, כמו תאוה האכילה, תאוה המשגל, תאוה נעימות וכיוצא בזה. ואין זה מפעולות השכל אשר ניתן ממרומים. ולכן אמרו בריש סוטה (ג א): אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות. והיא עשתה מעשה מזה, לכן קרבנה שעורים (שם יד, א במשנה). כי השכל לא יתאוה לעוננים גשמיים. מה שאין כן עונד עבודה זרה ובעל דעות שבושיות, אשר זה אין בנפש המתאוה רק הוא דבוק בנפש, שהטעויות והטובות בנפש, לכן עבודה זרה מצטרף למעשה, כי הנפש הכותיבה, הוא אחת מכלולותיה, וכשנגמר כלולותו הוא חזק בו. מה שאין כן העבירות שצד נפש המתאוה, שלא נגמרה תאותם עד שיצא אל הפעולה בכוחות הבהמי אשר הם טועלים"י. לכן במגדף כתיב (במדבר טו, לא)

"עונה בה" — "העונד דבוק בנפש"י ונתקק בו ענינו, ולכן מקבלים קרבנות מפישי ישראל. יסבת הטאיים ידומים לבהמה, שהשכל אינו כובץ את התאוה, והתאוה עושה אוו שלה כבהמה. שאין לה שכל להתגבר על התאוה"י.

ובאל מומר שעובד עבודה זרה, שזה אינו בא מסבת נפש הבהמי, הוא משובש בשכלו והוא אדם מוטעה"י, נתמעט מקרבנות, שאינו "אדם ככס", שחלק האדם — הוא הנפש — אינו דומה לנפש הישראלית"י.

אולם בבעל פעור, הלא העבודה זרה היה מן התגברות התאוה, שנגנס לקובה וילדה משקה אווה יין ואומר הישמעי לי, והיא נוטלת ואומרת פער עצמך"י. אם כן, היה זה מפעולות התאוה, אבל לא שיבוש בשכל, לכן עמד פנחס ויפלל (תהלים קו, ל): על אלה יפלו כ"ד אלה מ"ישראל"י? שהמשונש בנפשו, הלא עינו בנפשו, ונכרת נפשו מקהל ישראל. אבל כאן שהנשיא שבהם הוא לא יכול לשלוט ביצרו, וכהגברת התאוה באה העבודה זרה, אינו כן המה מ"ישראל, ועל זה יפלו וכ"י לזה אמר "הנצמדים" — כעמד על ידי אישה,

15
אמר
תנין
דיחלק

17

הודיענו על ידי מִבְּשֵׁר הָאָמָה, יִשְׁעִיהָ עִ"ה¹², כִּי בַעֲבוּר שְׁחֲאָרְךָ גְלוּתוֹנוֹ
 וְחֲחֹק - יִחְשְׁבוּ רַכִּים בְּנוֹ שֶׁהִ' עֲזָבָנוּ וּשְׁכַחְנוּ¹¹, חֲלִילָה לוֹ מִזֶּה, וְאַחַר כֵּן
 הָעֵיד עַל עֲצָמוֹ שֶׁלֹּא יִנְיָחוּ וְשֶׁלֹּא יַעֲזֹבוּ, כִּי¹⁴ אָמַר¹⁵: "וַתֹּאמֶר צִיּוֹן
 עֲזָבָנִי ה' וְה' שְׁכַחְנִי", וְאַחַר כֵּן עָנָה וְאָמַר: "הֲתִשְׁכַּח אִשָּׁה עוֹלָה, מֵרַחֵם
 בֶּן בִּטְנָה" וְגו'. וְעַל יְדֵי הַשְּׁלִיחַ הָרִאשׁוֹן עִ"ה¹⁶ הוֹדִיעַנו ה' כִּזֶּה וְאָמַר:
 "כִּי אֵל רַחוּם ה' אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ, וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת בְּרִית
 אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם"¹⁷. "וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ, וְשָׁב
 וְקִבְּצָה מִכָּל הָעַמִּים"¹⁸. וְזֹאת, אַחֲיָנוּ, פְּנֵה חֲזָקָה¹⁹ מִפְּנֵי אֲמוּנַת יִשְׂרָאֵל,
 שְׂאֵי אִפְשָׁר מִכְּלַעֲדֵי שִׁיעָמַד אִישׁ מִזְרַע שְׁלֹמֹה²⁰, יִקְבֹּץ אֶמְתָּנוּ²¹, וְיֹאסֵף
 חֲרַפְתָּנוּ וְגִלוּתָנוּ, וְיִפְרֹסם דָּת הָאֵמֶת, וְיִמִּית כָּל הַחֹלְקִים עֲלֵיךָ, כְּמוֹ
 שִׁיעָדָנוּ ה' בַּתּוֹרָה בְּאִמְרוֹ²²: "אֲרֹאנוּ וְלֹא עָתָה אֲשׁוּרְנוּ וְלֹא קָרוֹב, דָּרָךְ
 כּוֹכֵב מֵיעֵקֵב וְקָם שְׁבֹט מִיִּשְׂרָאֵל וְגו', וְהָיָה אֲדוּם יִרְשֶׁה" וְגו', וְשַׁעַת
 הַרְאֹתוֹ חָתִיב עַתְּ קָשָׁה מְאֹד עַל הָאָמָה, כְּאִמְרוֹ יִתְעַלֶּה²³: "וְאִפְסָ עֲצוּר
 וְעֹזוֹב", וְאִזּוֹ יִרְאֶה ה' וַיַּעֲשֶׂה מִה שִׁיעָד²⁴. אָמַר הַנְּבִיא, מִגְדִּיל עַת
 הַרְאֹתוֹ²⁵: "וְיָמֵי מַלְכָּל אֶת יוֹם בּוֹאֹ, וְיָמֵי הָעָמַד בַּהֲרֹאוֹתוֹ". זֶהֱיִי הָאֵמֶת
 אֲשֶׁר רָאוּ לְהַאֲמִינָה.

pe (16)

וְאוּלָם עַתּוֹ - כִּכָּר הַתְּבָאָר מִדְּבַרֵי דְנִיָּאֵל וַיִּשְׁעִיהָ, וּמְכַל מַה שְׁזָכְרוּהוּ
 הַחֲכָמִים ז"ל, שֶׁהוּא יַעֲמַד בְּהַתְּפַשֵּׁט מַלְכוּת רוֹמִי וּמַלְכוּת הָעֶרֶב בְּאֶרֶץ²⁶,
 כְּאֲשֶׁר הוּא הַיּוֹם, זֶה מַה שְׂאִיו סָפַק בּוֹ. וְדִנְיָאֵל בְּאַחֲרִית סְפוּרוֹ לְמַלְכוּת
 יִשְׁמַעֲאֵל וְעַמִּידַת הַמְּשַׁנֵּעַ - סָמַךְ לוֹ בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ. וְכֵן יִשְׁעִיהָ בְּאֶרֶץ
 יִשְׂרָאֵל עַל בִּיאַת הַמְּשִׁיחַ הַיָּא עַמִּידַת הַמְּשַׁנֵּעַ, וְהוּא אָמַר²⁷: "צִמְד
 טְרָשִׁים" רֶכֶב חֲמוֹר רֶכֶב גָּמֵל (צִמְד פְּרָשִׁים). אֹמֵר שְׂרָכֵב חֲמוֹר, שֶׁהוּא
 הַמְּשִׁיחַ, כְּאִמְרוֹ²⁹: "עֵנִי וְרֶכֶב עַל חֲמוֹר", אָמֵן; וְכֹא אַחַר עִמְד רֶכֶב
 גָּמֵל. וְהוּא מֶלֶךְ הָעֶרֶב. וְאִמְרוֹ 'צִמְד פְּרָשִׁים' הוּא הַזּוֹדֵג שְׁתֵּי הָאֵמוֹת,
 וְזֶה אֲדוּם וַיִּשְׁמַעֲאֵל. וְכֵן יִתְבָּאָר בְּאוּר שְׂאִיו בּוֹ סָפַק מַחְלוּם הַצֵּלִם וּמַחְלוּם
 הַחַיִּית הַנּוֹכְרִים בְּדִנְיָאֵל. אֵלֶּה עֲנִינִים גְּלוּיִים מִפְּשֵׁט³⁰ הַכְּתוּב.

וְאוּלָם אֵמֶת הָעַת בְּדַקְדוּק אֵינָה נֹדַע³¹. אֲד יֵשׁ בְּיַדִּי קְבֵלָה נִפְלְאָה,
 הַנְּלִיתִיהָ מֵאֲבֵי וּמוֹקֵי, שֶׁקְּבִלּוּ מֵאֲבוֹתֵיהֶם וּמוֹקֵינֵיהֶם ז"ל³², עַד תַּחֲלַת
 גְּלוּתָנוּ מִירוּשָׁלַיִם, כְּמוֹ שֶׁהָעֵיד הַנְּבִיא וְאָמַר³³: "וְגָלַת יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר
 נִסְפְּרָד", וְהוּא, שְׁבַפְּסוּקֵי נְבוּאָת³⁴ בְּלַעַם פְּסוּקֵי, יֵשׁ בּוֹ רֵמֹז לְחֻשׁוֹבָה³⁵
 וְנִבְוָאָה בִּישְׂרָאֵל אַחַר הַפְּסָקָה. כִּי כִכָּר בָּאוּ בַּתּוֹרָה פְּסוּקִים, שְׂאֵף³⁶ עַל
 י"י שֶׁהִכְנִיָה בָּהֶם עֵינָיו אַחַד - יִהְיֶה בָּהֶם רֵמֹז לְעֵינָיו אַחַר, כְּמֵאֵמֶר יַעֲקֹב
 לְבְנָיו³⁷: "רְדוּ שָׁמָּה", כִּי עֲמַדְנוּ בְּמִצְרַיִם מִסְפַּר רַד"ג, מֵאֵתִים וְעֶשְׂרִים

שָׁנִים³⁸. וְכֵן מֵאֵמֶר מִשֶׁה רַבְּנוּ עִ"ה³⁹: "כִּי תוֹלִיד בְּנִים וּבְנֵי בְנִים
 וְנוֹשְׁתָם בְּאֶרֶץ" - עֲמַדְנוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִיּוֹם בּוֹאֲנוּ אֵלֶיךָ עַד גְּלוּת הַמֶּלֶךְ
 דְּהוֹיָכִין מִסְפַּר וְנוֹשְׁתָם, וְהֵן תַּחֲנִי"ב" שָׁנָה. וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה הִרְבֵּה. וְעַל זֶה
 הַדָּרָךְ מִן הַהֶעָרָה קִבְּלָנוּ שְׁמֵאֵמֶר בְּלַעַם⁴⁰: "כָּעַת יֹאמֶר לִיעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל
 מַה פָּעַל אֱלֹהֵי - יֵשׁ בּוֹ סוּד, שֶׁמֵּהוּמֹן הוּא יִמְנֶה כְּמוֹ שִׁישׁ מִשְׁשַׁת יָמֵי
 בְּרֵאשִׁית עַד הַזְּמַן הַזֶּה, וְתִשׁוּב הַנְּבוּאָה לְיִשְׂרָאֵל, וַיֹּאמְרוּ לָהֶם הַנְּבִיאִים
 מַה פָּעַל אֵל. וְזֶה הַמֵּאֵמֶר הָיָה בְּשָׁנָה שְׁמוֹנֶה וְשָׁלוּשִׁים" מִצְאָתָם מִמְּצָרִים,
 וְהָיָה מִתַּחֲלַת הַיְצִירָה⁴¹ עַד הַזְּמַן הַהוּא שְׁנֵי אֲלָפִים וְתַפְר"ל שָׁנָה, כִּי
 הִסְמָן: בְּתַמ"ח גְּאוּלָּים⁴², וְעַל זֶה הִקְשָׁה זֶה הַפְּרוּשׁ תִּשׁוּב הַנְּבוּאָה
 לְיִשְׂרָאֵל שְׁנֵה ד' אֲלָפִים וְתַתְקַע"ב" לְיְצִירָה. וְאִין סָפַק שִׁשִּׁיבַת הַנְּבוּאָה
 לְיִשְׂרָאֵל מִהַקְּדָמוֹת הַנְּשִׁיחַ, כְּאִמְרוֹ⁴³: "וְנִבְאֵי בְנִיכֶם וּבְנֵיחֶיכֶם", וְזֶה
 הָאֵמֶת שֶׁבְּקָצִים שֶׁאֲמָרוּהוּ לָנוּ, וְאִמְרוּ לָנוּ שֶׁהוּא אֲמִתִּי אַחַר שֶׁהוֹדִירוּנוּ
 מִמֶּנּוּ תַּחֲלִית הָאֲוִקָּה שֶׁלֹּא לְפִרְסוּמָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִדְעוּ כִּי אֵדָם אַחַר
 זְמַנּוֹ⁴⁴, וְכִכָּר הוֹדְעוּכֶם אִתּוֹ, וְהִ' יוֹדַע הָאֵמֶת.

Gutnick (17)

ENY The Last Word ENY

According to Rambam, the work "In that time" is an ancient text that when the world will be lived as old as it was when Bolan said his parable 1200 years from creation, "prophecy will return to the Jewish people, and there is no doubt that this is a prelude to Mashach" (Tosafot to Sanhedrin 111b127, and 111b128).
 Indeed, around the year 4926 (1266) we had a number of prophecies among the Jewish people who attributed prophecies to R. Shimon the prophet and his son R. Yehudah Bar Issai (1150-1217), R. Eliazar of Avonim, author of Rakeach (1160-1218), Rambam (1194-1270), R. Yehudah (1120 c 1200), and the Tosafist Ezra of Moncontour, known as "Ezra the Prophet" (c. 1210).
 Unfortunately, this era of prophecy did not immediately lead to the redemption. Nevertheless, years later the Ba'al Shem Tov and his successors openly demonstrated the prophetic spirit once again, "and there is no doubt that this is a prelude to Mashach"
 (based on G'raon Safras vol. 2, pp. 108-9)

(7)